

Funded by
the European Union

PRIRUČNIK O INDUSTRIJSKOM DIZAJNU

IPRproject
Intellectual Property Rights Project

A project implemented by:

Deo I: Ključni koncepti	2
1. Šta je industrijski dizajn?	2
2. Zašto su industrijski dizajni korisni za vaše poslovanje?	5
3. Trajanje industrijskog dizajna	7
Deo II: Punovažnost industrijskog dizajna	7
1. Zakonski uslovi	7
2. Najbolje prakse industrijskog dizajna	9
3. Industrijski dizajn u modnoj industriji	9
Deo III: Dobijanje zaštite	10
1. Zaštita industrijskog dizajna na Kosovu	10
2. Zaštita industrijskog dizajna u inostranstvu	13
Deo IV: Zakonodavni okvir	18
1. Zakon	18
2. Sekundarno zakonodavstvo	18
Deo V: Komercijalizacija i primena industrijskog dizajna	19
1. Komercijalizacija industrijskog dizajna	19
2. Kršenje industrijskog dizajna i pravni lekovi	20
Deo VI: Finalne alatke	22
1. Dobijanje pomoći/kontakti	22
2. Korisne veb stranice	22

Cilj ovog priručnika:

Opšti cilj ovog priručnika je podizanje svesti nosilaca prava i šire populacije o značaju industrijskih dizajna za razvoj i rast njihovog poslovanja.

Deo I

Ključni koncepti

Šta je industrijski dizajn?

Član 3.1.4 kosovskog Zakona o industrijskom dizajnu (Zakon br. 05/L-058) „dizajn“ definiše kao „spoljni izgled celine ili dela proizvoda koji proističe iz karakteristika, oblika, forme, boje, linija, konture, tekstura ili materijala samog proizvoda“. Jednostavnije rečeno, industrijski dizajn se može razumeti kao ukrasni oblik (ili vizuelni izgled) utilitarnih proizvoda.

U današnjem poslovnom okruženju, koje karakteriše jaka svetska konkurencija, jedan od ključnih elemenata koji bi mogao da pomogne da se vaši proizvodi istaknu na tržištu i da ih kupci primete i kupe je ulaganje vremena i resursa da ih učinite lepšim.

Ishodi ovih napora, da vaši proizvodi budu estetski privlačniji, mogu se efikasno zaštititi industrijskim dizajnom.

Poteškoća sa kojom bi se privrednici mogli susresti prilikom ulepšavanja svo-

jih proizvoda i ambalaže je ta ... kako kaže poznata stara poslovica: „lepota je u oku posmatrača“. To znači da se percepcija lepog (ili ne) menja od zemlje do zemlje, od kulture do kulture i vremenom. Moda ide u trendovima: ono što je danas privlačno, možda sutra zastari. Najizazovniji zadatak za poslovne ljude je zaista predvideti trendove i razumeti šta će veliki deo relevantne javnosti na domaćem tržištu i u inostranstvu tokom narednih godina smatrati lepim. To zahteva ulaganje kako bi se predvideli ukusi sadašnjih i budućih kupaca, obilna kreativnost i ... podrška stručnjaka sa specifičnom stručnošću u ovoj oblasti.

INDUSTRIJSKI DIZAJNI štite ukrasni oblik vaših proizvoda i njihove ambalaže

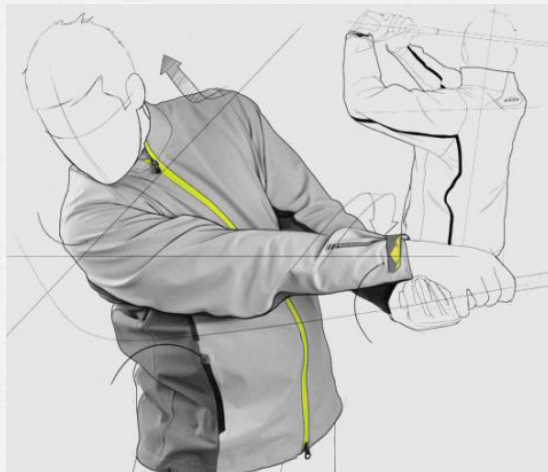
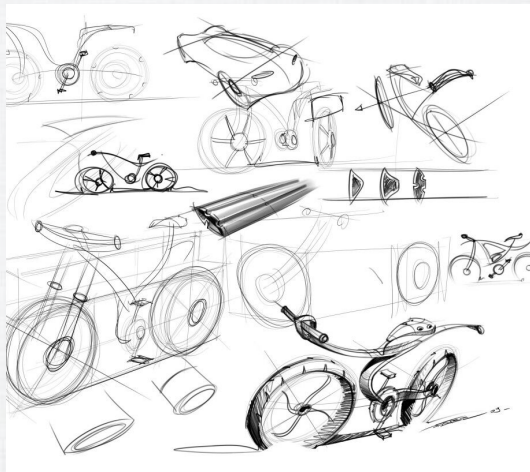
INDUSTRIJSKI DIZAJN ne štiti:

- naziv vašeg proizvoda/pronalaska
- izume i inovativna rešenja

Kao što se sugerše izrazom „industrijska“, ova vrsta zaštite je pogodna za zaštitu dizajna, oblika, vizuelnog izgleda proizvoda u industriji ili ruketvorina, koji mogu biti proizvedeni, barem potencijalno, u velikim razmerama (sa druge strane, jednostavni „dizajni“ bi bili zaštićeni autorskim pravima).

Industrijski dizajni mogu biti trodimenzionalni (npr. oblik modnih proizvoda, nameštaja, vozila, pakovanja proizvoda, itd.) Ili dvodimenzionalni (kao što su uzorci, linije, boje, tekstura primenjena na određeni proizvod). Putem primera:

Primeri trodimenzionalnih industrijskih dizajna:

Primeri dvodimenzionalnih industrijskih dizajna:

Kao i sva druga prava intelektualne svojine, i industrijskim dizajnom se upravlja „principom teritorijalnosti“.To znači da oni uživaju zaštitu u datoj zemlji samo ako su tamo uredno prijavljeni i registrovani. Ako to ne bude slučaj, oblik ili forma će se smatrati javnim domenom i kao takav, svako ga može usvojiti ili kopirati.

Inovativni i kreativni pojedinci i kompanije mogu biti vlasnici nekoliko industrijskih dizajna, u različitim oblicima koje su stvorili. Sjajna vest je da svaki depozit industrijskog dizajna može pokriti do 100 dizajna ili modela, pod uslovom da svi spadaju u istu klasu Lokarnske klasifikacije.

Da biste prijavili i zaštitili industrijski dizajn, preporučljivo je da se oslonite na pomoć stručnjaka (IS stručnjaka ili agenta). Cilj ovog priručnika nije da vas transformiše u IS agenta ili advokata, već samo da vam pokaže dovoljno znanja da preduzmete potrebne korake da biste odlučili da li, kada i kako zaštitite svoje kreativne oblike i forme i kako da izbegnete veće probleme (poput korišćenja nečijeg zaštićenog industrijskog dizajna bez odobrenja).

Važno je zapamtiti da, kao što je gore pomenuto, industrijski dizajn štiti samo ukrasni izgled proizvoda, a ne:

- njegovo ime: ovo treba posebno zaštititi kao zaštitni znak (videti Priručnik o zaštitnim znakovima).
- njegove tehničke karakteristike: koje bi morale biti zaštićene, ako išta, patentima (videti Priručnik o patentima).

Zašto su industrijski dizajni korisni za vaše poslovanje?

Najvažnija prednost industrijskog dizajna je, očigledno, njegova sposobnost da uhvati pogled potrošača i stekne njihovo srce, čineći vaše proizvode istaknutim među mnogim dostupnim na tržištu i onih koji pripadaju vašim konkurentima. Industrijski dizajn je stoga još jedan ključni alat svake strategije brendiranja, povećavajući komercijalnu vrednost vaših proizvoda i promovirajući njihovu komercijalizaciju. U ovom slučaju, faktor koji izdvaja vaše proizvode je njihova ... lepota (u pogledu oblika, forme, boja) ili njihova ambalaža.

U današnje vreme nije dovoljno takmičiti se sa samo tehničkim karakteristikama i cenom. Vizuelni izgled proizvoda igra presudnu ulogu u određivanju izbora potrošača.

Zaštita vaših inovativnih oblika, formi i dizajna za vaše proizvode ili njihovu ambalažu industrijskim dizajnom donosi osnovnu prednost vašem poslovanju: industrijski dizajni, ako su prijavljeni i zaštićeni, pružaju ekskluzivna prava na taj određeni oblik proizvoda. Kao što je navedeno u članu 17 Zakona o industrijskom dizajnu, to u praksi znači da:

- ćete biti jedini u svojoj zemlji (ili u bilo kojoj zemlji u kojoj prijavljujete svoj dizajn) koji će moći da koristi taj specifični oblik proizvoda.
- ćete imati pravo da sprečite treće strane, koje nemaju vaše odobrenje, da proizvode ili prodaju robu koja uključuje vaš zaštićeni industrijski dizajn.
- ćete moći da ostvarite velike prihode od vaše investicije kako biste razvili i zaštitili taj posebno privlačan oblik/formu, licencirajući svoj dizajn protiv plaćanja autorskih honorara.

Kao i druga prava na intelektualnu svojinu, i prava na industrijski dizajn su teritorijalna po svojoj prirodi. To podrazumeva da, ako planirate da svoje proizvode koji obuhvataju vaše vredne oblike i izgled izvozite u novu zemlju, obavezno prethodno zaštitite svoj industrijski dizajn i ispunite sve zahteve predviđene zakonima dotične države. Drugim rečima, industrijski dizajni registrovani na Kosovu neće uživati zaštitu u drugim zemljama, osim ako tamo nisu propisno registrovani. To je takozvani „princip teritorijalnosti“.

- Vaši industrijski dizajni će u svakoj zemlji biće zaštićeni nacionalnim zakonom i tretiraće se u sve svrhe i namere, kao nacionalno pravo (drugim rečima, diskriminacija nije moguća samo zato što ste stranac).

Konačno, tačno sva ostala prava intelektualne svojine, industrijski dizajn predstavljaju zastrašujuću poslovnu imovinu koja:

- Povećava ukupnu vrednost vaše kompanije;
- Omogućava vam da ih koristite kao zalog za pozajmljivanje novca u banci; i može se koristiti kao zalog (videti član 23);
- Povećava vaše prihode licenciranjem dizajna trećim licima u drugim zemljama

- Suprotno tome, ako želite da koristite oblik, formu, dizajn ili ono što je zaštićeno industrijskim dizajnom u vašoj zemlji, pobrinite se da to radite samo ako imate odobrenje legitimnog vlasnika industrijskog dizajna. U suprotnom ćete prekršiti njegova ekskluzivna prava na industrijski dizajn i možda ćete biti izvedeni pred sud i biti kažnjeni u skladu s tim: pažljivo!

INDUSTRIJSKI DIZAJNI su vrlo korisni za vas i vaše poslovanje: imate ekskluzivna prava na taj određeni dizajn (oblik, formu).

BUDITE OPREZNI da ne kršite industrijski dizajn vaših konkurenata

Trajanje prava industrijskog dizajna

Kao što je predviđeno u članu 48 kosovskog zakona o industrijskom dizajnu, industrijski dizajni su zaštićeni u periodu od 5 godina od datuma prijavljivanja. Ovo trajanje se može obnoviti četiri puta, do najviše 25 godina ukupno. Na kraju ovog 25-godišnjeg perioda, dizajni spadaju u javno vlasništvo i ne mogu se obnoviti.

Ako naknade za obnavljanje ne budu plaćene na kraju svakog petogodišnjeg perioda, industrijski dizajn će pasti u javno vlasništvo na kraju poslednjeg perioda za koji je zaštićen.

Deo II

Punovažnost industrijskog dizajna

Kako bi se zaštitio na Kosovu, industrijski dizajn mora biti prijavljen i registrovan u Kosovskoj agenciji za industrijsku svojinu (AIS). Industrijski dizajni će se moći registrovati samo ako su u skladu sa zakonskim zahtevima predviđenim zakonom o industrijskom dizajnu (a posebno članovima 5 do 10) koji su opisani u nastavku.

Pravni zahtevi za punovažnost industrijskog dizajna na Kosovu

Kako bi bilo u stanju da dobije zaštitu industrijskog dizajna na Kosovu, oblik, forma ili dizajn moraju:

1. **Novo:** određeni oblik je nov ako nije otkriven javnosti, bilo gde širom sveta, objavljivanjem, prikazivanjem ili jednostavno korišćenjem na bilo koji drugi način, pre datuma podnošenja. Ako želite da saznate da li je određeni dizajn nov ili nije, morate da izvršite pretragu novina. Kao što je predviđeno članom 39. Zakona, na zahtev zainteresovane strane i nakon plaćanja potrebne takse, AIS može da izvrši pretragu novina među registrovanim industrijskim dizajnima u Republici Kosovo. Pored toga, EUIPO je razvio vrlo sveobuhvatnu bazu podataka kako bi se saznalo da li je predloženi dizajn nov, ne samo u 27 zemalja Evropske unije, već i u mnogim drugim

zemljama učesnicama: DSView, dostupno na DSView (tmdn.org). Pretrage novina se mogu izvršiti i na veb lokacijama glavnih kancelarija za intelektualnu svojinu, poput onih u SAD-u, Japanu, Kanadi, itd. Član 6 kosovskog zakona predviđa da se dizajn smatra novim ako identičan dizajn nije dostupan javnosti pre datuma podnošenja aplikacije. Pored toga, dizajni se moraju smatrati identičnim ako se njihove karakteristike razlikuju samo u nematerijalnim detaljima.

2. imaju Individualan karakter: to znači da dizajn na informisanog potrošača mora stvoriti jedinstveni sveukupni utisak koji se razlikuje od ukupnog utiska proizvedenog drugim prethodnim projektima, dostupnim javnosti pre datuma podnošenja aplikacije. Član 7 Zakona objašnjava da se prilikom procene individualnog karaktera dizajna mora uzeti u obzir stepen slobode dizajnera u izradi dizajna.
3. U osnovi ne izjavljeno tehničkim ili funkcionalnim razlozima: funkcionalni ili tehnički oblici ne smeju biti zaštićeni kao industrijski dizajn, već ako je to slučaj, kao patenti (videti član 9).
4. Nije u suprotnosti sa javnim interesom ili moralnim principima: drugim rečima, dizajn ne može vredati ljude, vrednosti i verovanja. Dizajn koji je u suprotnosti sa javnim interesom i moralnim principima se ne može zaštititi (videti član 10).

Ako je predloženi dizajn u skladu sa svim gore navedenim zahtevima, biće registrovan i dobiće sertifikat. Čestitamo!

Međutim, iako se gore navedeni pravni zahtevi mogu činiti lakim za razumevanje, ipak je preporučljivo potražiti savet i podršku od stručnjaka za intelektualnu svojinu koji poznaje industrijski dizajn. Drugim rečima, DIY (uradi sam) pristup NIJE preporučljiv.

Najbolje prakse industrijskog dizajna

Postoji niz najboljih praksi koje bi korisnici trebali imati na umu u oblasti pronalazaka i industrijskog dizajna. To uključuje:

1. Pre podnošenja industrijskog dizajna, dizajni se ne smeju nikom otkrivati. To je zato što oblici i forme koji su već u javnom domenu ne mogu biti zaštićeni industrijskim dizajnom, koji umesto toga zahtevaju apsolutnu i svetsku novinu.
2. Međutim, član 6 kosovskog zakona predviđa 12-mesečni grejs period za tvorca dizajna da podnese aplikaciju u AIS, od datuma kada je dizajn plasirao na tržište.
3. Pored toga, otkrivanja trećih strana koja su se dogodila zbog zloupotreba (kao što su kršenja sporazuma o poverljivosti) ne bi trebalo da se uzimaju u obzir i stoga neće diskvalifikovati dizajn od zaštite kao novi oblik/forma.
4. U svakom slučaju, prilikom stupanja u razgovore sa potencijalnim poslovnim partnerima, programerima ili potencijalnim investitorima snažno se preporučuje potpisivanje Ugovora o neotkrivanju podataka (NDA).
5. Ako je moguće, vlasnici dizajna treba da koriste simbole „R“ ili natpis „INDUSTRIJSKI DIZAJN“ na proizvodima koji obuhvataju njihov industrijski dizajn. Ovo je dobra poruka upozorenja za potencijalne prekršioce.
6. Vlasnici industrijskog dizajna bi trebalo da neprestano nadgledaju tržište kako bi osigurali da niko ne kopira ili zloupotrebljava njihov zaštićeni dizajn.

Industrijski dizajn u modnoj industriji

Modni sektor predstavlja dve važne karakteristike:

1. Postoje vrlo visoki rizici da konkurenti kopiraju oblik proizvoda. Ovo pojačava važnost zaštite svakog proizvedenog dizajna.
2. Glavni rezultati ovog sektora (tj. tkanine, odeća, modne kolekcije, cipele, itd.) Imaju izuzetno kratak životni ciklus (koji često traje šest meseci, a retko se produži i do nekoliko godina).

To znači da u praksi uobičajeni postupak registracije industrijskog dizajna može biti preduž i potencijalno nepogodan za modnu industriju i njene česte nove modele i dizajne. Iz tog razloga, TRIPS sporazum predviđa da zahtevi za obezbeđenje zaštite takve vrste

dizajna ne bi trebalo da neosnovano narušavaju mogućnost njihove efikasne zaštite. Zato je nekoliko zemalja uspostavilo mogućnost zaštite modela u modnoj industriji autorskim pravima ili, kao u slučaju EU-a, neregistrovanim dizajnom, uz nula troškova i nikakve prateće procedure. Za više informacija o neregistrovanim dizajnim u EU, pogledajte: Deo III, na kraju odeljka 2 i sledeću veb stranicu: [Unregistered community design \(europa.eu\)](http://Unregisteredcommunitydesign.europa.eu).

Ova vrsta zaštite je primenljiva i na proizvode izvan modne industrije.

Deo III

Dobijanje zaštite

Kao što je pomenuto u Delu I, odeljku. 1 ovog priručnika, korisnici treba da zaštite svoje dizajne u svim zemljama u kojima posluju ili nameravaju da posluju. To je zato što su prava intelektualne svojine, uključujući industrijski dizajn, teritorijalne prirode (na osnovu principa TERITORIJALNOSTI). To znači da ulazak u novu zemlju bez urednog prijavljivanja njihovih industrijskih dizajna može biti potencijalno veoma opasan: njihovi oblici, forme i ambalaža se mogu kopirati, a njihovi legitimni vlasnici možda neće moći mnogo da učine na sprovođenju svojih prava.

Tri su potencijalne rute za sticanje zaštite industrijskog dizajna: nacionalna ruta, regionalna ruta i međunarodna ruta. Trebalo bi da razmislite o zaštiti svog dizajna pre svega kod kuće.

Zaštita industrijskog dizajna na

Kako bi se dobila zaštita industrijskog dizajna na Kosovu, nacionalnoj kancelariji za intelektualnu svojinu pod nazivom Kosovska agencija za industrijsku svojinu (AIS) se mora podneti aplikacija. Posetite sledeću veb stranicu kako bi dobili informacije o obrascu koji treba da koristite, naknade koje trebate platiti i proceduri koju trebate slediti: KIPA (rks-gov.net).

Posebno se mora koristiti standardni obrazac za aplikaciju (naveden na gorenavedenoj veb lokaciji). Kao što je naznačeno u članu 28. zakona o industrijskom dizajnu, aplikacija mora da sadrži zahtev za dodeljivanje industrijskog dizajna, informacije za identifikaciju i kontaktiranje aplikanta, predstavu dizajna pogodnog za reprodukciju, itd. Moraju se

platiti odgovarajuće takse za prijavljivanje. Aplikacija za industrijski dizajn se mora podneti u pisanom obliku, u tri primerka, direktno Agenciji za industrijsku svojinu.

Postupak podnošenja zahteva je regulisan Administrativnim uputstvom (MTI) BR. 12/2016 o registraciji industrijskog dizajna. Takav zakonodavni tekst sadrži, u članu 1 i 2, detaljnije informacije o tome šta aplikacija za industrijski dizajn treba da sadrži (npr. naznaka proizvoda u koje se dizajn planira ugraditi ili na koje se namerava primeniti; specifikacija dizajnera ili ekipe dizajnera; jedan opis po dizajnu koji ne prelazi 100 reči objašnjavajući predstavljanje dizajna, itd.).

Pored toga, ako je podnosilac zahteva stranac, aplikaciju mora podneti lokalni predstavnik, sa punomoćjem.

Treba podsetiti da aplikacija industrijskog dizajna na Kosovu može zahtevati prioritet ranije aplikacije podnete u drugoj zemlji. Član 32 zakona o industrijskom dizajnu predviđa da svako pravno ili fizičko lice koje je uredno podnelo aplikaciju za industrijski dizajn u nekoj od država članica potpisnica Pariške konvencije ili STO, uživa pravo prvenstva u periodu od šest meseci od datum prvog podnošenja, za podnošenje aplikacije za isti dizajn u Republici Kosovo. Ako je to slučaj, datum podnošenja aplikacije na Kosovu imaće retroaktivnu vrednost na datum ranije aplikacije koja je korišćena kao osnova za zahtev za prioritet.

Slično Nicejskoj klasifikaciji roba i usluga za potrebe registracije zaštitnog znaka, i korisni proizvodi koji oličavaju industrijski dizajn klasifikovani su u skladu sa drugom međunarodnom klasifikacijom: Lokarnska klasifikacija. U aplikaciji, aplikanti treba da navedu odgovarajuće klase Lokarnske klasifikacije kojima pripadaju njihovi proizvodi. U tom kontekstu, postoji vrlo korisno mrežno sredstvo koje će aplikantima omogućiti da lako identifikuju relevantne klase Lokarnske klasifikacije: EUROLOCARNO, dostupno na: DesignClass (europa.eu).

Jednom kada se prijava podnese AIS-i, ispitivači će proveriti ispunjavanje svih formalnih zahteva i aplikanta obavestiti ukoliko se utvrde nepravilnosti. Ispitivači će takođe izvršiti delimično suštinsko ispitivanje, fokusirajući se samo na to da li predloženi oblik/forma:

- može se kvalifikovati kao „dizajn“ (tj. izgled celine ili dela proizvoda), i
- može se smatrati suprotnim javnom interesu ili moralnim principima.

Drugim rečima, AIS neće proveriti da li je predloženi dizajn nov ili ima individualni karakter.

Postupak podnošenja je relativno lak mehanizam i nije preskup. Međutim, uvek je preporučljivo da kontaktirate obučenog advokata za industrijski dizajn da biste pripremili i podneli aplikaciju za industrijski dizajn. U slučaju sumnji, kontaktiranjem AIS-a mogu se dobiti informacije i smernice o načinu prijavljivanja industrijskog dizajna na Kosovu.

Zaštita industrijskog dizajna u inostranstvu

Ako nosilac industrijskog dizajna sa Kosova ili lokalni biznismen želi da zaštiti svoj dizajn u brojnim zemljama, glavno rešenje koje je trenutno dostupno je podnošenje pojedinačnih aplikacija za industrijski dizajn u svim zemljama od interesa. To podrazumeva podnošenje različitih aplikacija, na svim relevantnim jezicima, domaćim kancelarijama za zaštitu intelektualne svojine, u skladu sa domaćim normativnim okvirima i, na žalost, regrutovanje lokalnog agenta u svakoj zemlji da u njihovo ime podnese industrijski dizajn. To je zato što razne nacionalne kancelarije za intelektualnu svojinu prihvataju vezu samo sa lokalno nastanjenim i rezidentnim stanovništvom i predstavnicima.

Pristup je pomalo glomazan i, ponekad, skup. Međutim, potrebno je da biste izbegli rizik da konkurenti kopiraju oblik vaših proizvoda ili pakovanja.

Sa druge strane, postoje još dva rešenja koja se mogu pokazati korisnim i jeftinijim. Međutim, postoje određena ograničenja u njihovoj upotrebi.

A. Haški sistem za međunarodnu registraciju industrijskih dizajna

Haški sistem je jednostavan, jeftiniji, efikasan centralizovan postupak kojim upravlja WIPO; sve na jednom mestu za vlasnike industrijskih dizajna da podnesu zahtev za zaštitu na brojnim izvoznim tržištima. Haški sistem nosiocima industrijskih dizajna omogućava da dobiju zaštitu podnošenjem jedne prijave, na jednom jeziku (uključujući engleski), sa naknadama u jednoj valuti (švajcarski franak) u do 74 zemalja, bez potrebe da imenuju lokalnog agenta IS u svim zemljama.

Nažalost, Haški sistem je „zatvoreni“ sistem: može se koristiti samo od strane ljudi ili preduzeća, koji:

1. su državljani jedne od zemalja Haške unije; ili
2. imaju prebivalište ili uobičajeno prebivalište u nkoj od tih zemalja; ili
3. poseduju stvarno i efikasno komercijalno ili industrijsko preduzeće u nekoj od zemalja članica Haške unije.

Kosovo do sada nije član haškog sistema. To znači da, nažalost, zasad takav sistem mogu koristiti samo stanovnici Kosova i preduzeća koja ispunjavaju jedan od gore navedenih zahteva (kao što je, na primer, sedište ili filijala u državi članici Haga , kao što je Albanija koja je članica od 2007).

Informacije o Hagu, kao i obrasci i postupci za podnošenje međunarodne prijave se mogu naći na: Hague – The International Design System (wipo.int)

Haški postupak funkcioniše na sledeći način:

a. Aplikacija se može podneti ili u nacionalnoj kancelariji za zaštitu intelektualne svojine (videti detalje za kontakt ispod u odeljku „Kontakti“) ili direktno kod WIPO (34 Chemin des Colombettes, CH 1211 Ženeva 20, Švajcarska, pogledajte sledeću stranicu): <http://www.wipo.int/hague/en/>).

- b.** Drugim rečima, međunarodna aplikacija ne zahteva raniju nacionalnu aplikaciju i često se podnosi direktno kod VIPO.
- c.** Radni jezici haškog sistema su engleski, francuski i španski.
- d.** Aplikacija može obuhvatiti najviše 100 dizajna (ako spadaju u istu klasu Lokarnske klasifikacije).
- e.** Jednom kada VIPO primi međunarodnu aplikaciju, sprovodi ispitivanje formalnosti (npr.: zahtevi koji se odnose na fotografije ili grafičke prikaze i potrebne naknade). To znači da VIPO ne ispituje suštinske zahteve za validnost dizajna (npr.: novina, itd.). Ova pitanja su prepuštena kancelarijama za intelektualnu svojinu naznačenih zemalja.
- f.** Ako je međunarodna prijava u skladu sa relevantnim formalnim zahtevima, ona će biti upisana u Međunarodni registar i prosleđena naznačenim zemljama.
- g.** Kancelarije za intelektualnu svojinu takvih zemalja mogu ispitati međunarodnu aplikaciju na usklađenost sa suštinskim odredbama njihovog domaćeg zakonodavstva. Ako se neki zahtevi ne poštuju, imaju rok od 12 meseci da odbiju zaštitu predloženog dizajna na svojoj teritoriji.
- h.** Ako je to slučaj, aplikant će imati iste lekove koje bi imao da je dizajn deponovan direktno kod nacionalne kancelarije koja je izdala odbijanje.
- i.** Sledeća veb lokacija može biti izuzetno korisna za izračunavanje svih naknada koje se odnose na vašu aplikaciju: Hague System Fee Calculator (wipo.int).

Više informacija se može naći na: Hague Services – Filing Applications & Renewing Registrations (wipo.int)

B.The EU Industrial Design system EU sistem industrijskog dizajna

Kroz ovu regionalnu rutu, kosovski poslovni ljudi će moći da zaštite svoje dizajne u 27 zemalja Evropske unije, odjednom, jednim podnošenjem. Sistemom EU zaštitnih znakova upravlja IS kancelarija Evropske unije (EUIPO) u Alicanteu.

Dobra vest je da u osnovi svako (fizičko ili pravno lice) može prijaviti zaštitne znakove putem takvog sistema. Međutim, građanin ili kompanija sa Kosova moraće da odredi predstavnik u EU za podnošenje aplikacije.

In particular Postupak je vrlo brz i jednostavan (pogledajte: Forms and Filings (europa.eu)). Naročito:

- Aplikacije za industrijski dizajn se mogu podneti putem Interneta na gorenavedenoj veb adresi.
- Obrazac je prilično jednostavan: morate dostaviti sve relevantne informacije koje se odnose na vlasnika dizajna, vizuelne prikaze dizajna, naznaku proizvoda koji će sadržati dizajn, klasifikovane u skladu sa Locarno klasifikacijom, itd.
- Da biste klasifikovali proizvode u svrhe registracije industrijskog dizajna, koristite sledeću mrežnu alatku: DesignClass (europa.eu).
- Da biste proverili da li su predloženi oblik, forma ili dizajn dostupni u EU i nisu li u suprotnosti sa prethodnim projektima, pogledajte sledeću bazu podataka: DSView: (dostupno na: **DSView** (tmdn.org)).
- Cena gore navedenog postupka je prilično umerena, a na sajtu je dostupan vrlo pogodan kalkulator naknada.

EUIPO možete kontaktirati i na sledećoj adresi:
Avenida de Europa, 4, E-03008 Alicante, Španija
Informativni centar: tel .: +34 965 139 100

Procedura u EUIPO je sledeća:

- Kada EUIPO primi aplikaciju, ispitivač proverava usklađenost sa formalnim zahtevima. Ako postoji problem ili nepravilnost, ispitivač o tome obaveštava predstavnika aplikanta i obezbeđuje rok od dva meseca da se to popravi (može se zatražiti produženje za dodatna dva meseca).
- Ako se nepravilnosti otklone ili ako nije bilo nepravilnosti, aplikacija se ispituje sa suštinskog stanovišta. Suštinsko ispitivanje se nfokusira samo na to da li je predloženi oblik/forma u stvari dizajn (tj. izgled celine ili dela proizvoda) i da li sadrži elemente koji se mogu smatrati suprotnim javnoj politici i moralu. Drugim rečima, EUIPO neće proveravati da li je predloženi dizajn nov ili da li ima individualni karakter.
- U slučaju da ispitivač utvrdi nepravilnosti ili probleme, aplikanta će obavestiti preko svog predstavnika.
- Žalba se može podneti na odluke ispitivača.
- Ako sve bude u redu sa procedurom, dizajn se registruje i objavljuje u Biltenu dizajna zajednice.

NEREGISTROVANI DIZAJNI U EU

Kao što je gore pomenuto, EU obezbeđuje i zaštitu neregistrovanih dizajna. Ovo je posebno korisno za one proizvode koji imaju kratak životni ciklus (kao što je, na primer, modna industrija gde dizajni i modeli često traju samo jednu sezonu).

Kao što sugeriše ime, ne postoji postupak registracije, formalnosti koje se moraju poštovati i nula troškovi. To znači da poslovni ljudi svoje proizvode mogu (obuhvatajući njihov dragoceni dizajn) jednostavno staviti na tržište i osloniti se na svoja neregistrovana prava na dizajn zajednice (PDZ).

Međutim, zaštita koju nude neregistrovani dizajni Zajednice je ograničenijeg opsega i trajanja:

- Trajanje: zaštita traje samo tri godine od datuma kada je dizajn prvi put stavljen na uvid javnosti na teritoriji Evropske unije. Trajanje zaštite se ne može obnoviti ili produžiti.
- Opseg: vlasnici neregistrovanih dizajna zaštićeni su od kopiranja i upotrebe njihovog dizajna u trgovini od strane treće strane samo ako je taj dizajn namerna kopija

neregistrovanog dizajna. To znači da mogu da napadnu konkurenta koji koristi njihov dizajn samo ako mogu da dokažu da je znao za postojanje ranijeg (neregistrovanog) dizajna.

Da rezimiramo, pravna zaštita koju pružaju registrovani dizajni je definitivno jača, duža, transparentnija i lakša za sprovođenje.

Deo IV

Zakonodavni okvir

1. Zakon:

- Zakon o industrijskom dizajnu, 05/L-058

2. Odabrani podzakonski akti:

- Administrativno uputstvo (MTI) BR. 12/2016 o registraciji industrijskog dizajna
- Administrativno uputstvo za administrativne takse za objekte u industrijskoj svojini, MTI-10/2016
- Administrativno uputstvo o ovlašćenim predstavnicima u oblasti industrijske svojine, MTI-6/2018

Deo V

Komercijalizacija i primena industrijskog dizajna

Komercijalizacija industrijskog dizajna

Imati registrovan industrijski dizajn i ne koristiti ga komercijalno bila bi vrlo loša komercijalna odluka: to je kao da imate blago i ne iskoristite ga. Zaista, komercijalizacija prava na industrijski dizajn mogla bi potencijalno postati vrlo unosan poslovni model za vlasnike industrijskog dizajna. Značajna prednost industrijskog dizajna, kao i bilo kog drugog prava intelektualne svojine, je ta što su nematerijalni i kao takvi mogu biti licencirani više puta, istovremeno, kroz niz ugovornih aranžmana radi maksimiziranja profita.

Na primer, vlasnik industrijskog dizajna može da odluči da drugim akterima na tržištu odobri (npr: druga kompanija, možda u inostranstvu ili nekonkurentno preduzeće kod kuće) da koriste njegov dizajn, putem ugovora o licenciranju u zamenu za plaćanje autorskih honorara. Ovaj model bi se potencijalno mogao ponoviti više puta, u različitim zemljama, sa očiglednim pozitivnim posledicama u pogledu ekonomskog povrata.

Međutim, preduslov za uspešnu eksploataciju i komercijalizaciju industrijskog dizajna je dobro sastavljen ugovor o licenciranju. Prema ovoj vrsti ugovora, vlasnik industrijskog dizajna daje dozvolu trećim licima da koriste njegov oblik, formu, izgled ili ambalažu na određeno vreme, za određeni cilj, za određenu zemlju ili region, i pod dogovorenim uslovima.

Licenciranje povlači značajne prednosti za vlasnika industrijskog dizajna (tj. davaoca licence):

- Primaće prihod u obliku naknada za licenciranje i honorara.
- Moći će da iskoristi lokalno znanje, mrežu i stručnost različitih korisnika licence i njihov kapacitet da uvedu potrebne adaptacije koje mogu olakšati prodor na njihova lokalna tržišta, a možda čak i poboljšati svoje inovativne proizvode.

Suprotno tome, ako poslovni ljudi na Kosovu ne žele ili ne mogu da razviju sopstvene kreativne i inovativne oblike, već žele da koriste one koje su stvorili drugi igrači, mogu jednostavno da zaključe ugovor o licenci (kao nosioci licence) sa vlasnicima takvih registrovanih dizajna da bi bili ovlašćeni da ih koriste.

U svakom slučaju, komercijalizacija industrijskog dizajna zahteva sastavljanje prilično složenih ugovora o licenciranju i sporazuma sa kojima bi trebalo da se bave iskusni pravnici.

Kršenje industrijskog dizajna i pravni lekovi

Ovaj odeljak sadrži praktične predloge u slučaju da industrijske dizajne kopiraju ili krše treće strane, kod kuće ili u inostranstvu, bilo u dobroj ili lošoj veri.

Pre svega, vlasnici industrijskog dizajna treba da se ponašaju kao „psi čuvari“ i da ne prestatu nadgledaju moguća kršenja njihovih dizajna, oblika, formi, pakovanja od strane trećih lica. U svom svakodnevnom poslu često su svesni šta konkurenti rade i svakog mogućeg kršenja njihovih prava intelektualne svojine.

Parnični postupak treba držati kao krajnje sredstvo, jer može potrajati dugo i povremeno je njegov ishod nepredvidljiv. Jednostavno pismo „prestani i odustani“ možda može biti dovoljno da okonča kršenje zakona. Ako ovo ne dovede do rešenja aktivnosti koje krše autorska prava, vlasnici industrijskog dizajna mogu pokušati da postignu vansudsko poravnanje, pregovorima. Ako i ovaj napor propadne, mogu se obratiti uslugama profesionalnog posrednika, koji bi mogao olakšati postizanje zadovoljavajućeg sporazuma za obe strane. WIPO upravlja posebno pogodnim i prilagođenim ADR sistemom za IS. Za više informacija pogledajte sledeću veb stranicu: <http://www.wipo.int/amc/en/>.

Konačno, u nekim slučajevima sudski sporovi ostaju jedina održiva opcija za postizanje pravde. Član 64 kosovskog zakona utvrđuje da je nadležni sud za sprovođenje industrijskog dizajna Osnovni sud u Prištini.

Očigledno je da bi samo iskusni pravnici trebali izvršiti gore navedene korake.

U pogledu pravnih lekova, kosovski zakonodavni okvir (poglavlje XVII zakona o industrijskom dizajnu) predviđa sledeće građanske lekove za sprovođenje prava na industrijski dizajn:

1. Zahtev za proglašenje kršenja i prekid kršenja dizajna (član 66).
2. Zahtev za zaplenu i uništavanje proizvoda (član 67).
3. Zahtev za naknadu štete, redovnu naknadu i nepravedno bogaćenje (član 68).
4. Objavljivanje presude suda kojom se potvrđuje kršenje prava na industrijski dizajn u javnim medijima, na štetu počinioca (član 69).
5. Zahtev za pružanjem informacija o poreklu i mreži distribucije proizvoda koji krše industrijski dizajn (član 70).
6. Zahtev za prenos prava na dizajn putem suda (član 71).
7. Zahtev za privremenim radnjama/preliminarnim merama radi zaustavljanja ili sprečavanja kršenja, naređivanja zaplene ili uklanjanja proizvoda sa tržišta koji su u suprotnosti sa zakonom ili radi očuvanja dokaza (članovi 72 i 73).
8. Kaznene mere, u obliku kazni (član 83).

Sa druge strane, kao što je već pomenuto, kosovski privrednici treba da budu izuzetno oprezni da ne krše industrijske dizajne koji su registrovani i zaštićeni na Kosovu (i u bilo kojoj drugoj zemlji u kojoj posluju), u protivnom mogu se usvojiti sve gore navedene mere i kazne protiv njih. Drugim rečima, ako žele da koriste dizajn koji je zaštićen industrijskim dizajnom koji pripada drugoj osobi, trebalo bi da se uvere da imaju odobrenje legitimnog vlasnika industrijskog dizajna: pažljivo!

Deo VI

Završni instrumenti

Dobijanje pomoći/kontakti

Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Tregovine
Ul. Arbënor e Astrit Dehari", br: 21, Bolničko naselje,100000 Priština,Kosovo
Telefon: +381 38 200 36554

Korisne veb stranice

- Kosovska agencija za IS: kipa.rks-gov.net
- EUIPO: EUIPO - Home (europa.eu)
- EPO: <http://www.epo.org/>
- WIPO: www.wipo.int
- WIPO SME odeljenje: www.wipo.int/sme
- WIPO centar arbitraže i posredovanja: <http://arbiter.wipo.int>
- TMClass: <http://tmclass.tmdn.org/ec2/>
- TM View: <https://www.tmdn.org/tmview/welcome>
- WTO: <http://www.wto.org>
- Imenik IS kancelarija širom sveta: <http://www.wipo.int/directory/en/urls.jsp>
- International Industrial Design Association (INTA): <http://www.inta.org>
- IS Panorama: <https://www.wipo.int/sme/en/multimedia/>

Ovaj priručnik je objavljen uz podršku Evropske unije. Sadržaj ovog priručnika je isključiva odgovornost IBF International Consulting i EPLO i ni na koji način ne predstavlja stavove Evropske unije.

© IPR Project Kosovo
Oktobar, 2021
Priština, Kosovo

IPRproject

Intellectual Property Rights Project

Rr. "Johan V. Hahn",
10000 Priština, Kosovo
Tel: 038 726 688

 IPRKosovo